

Colorado Avenue

Pyhäjoen lukio 2002, kirjallisuuden ja kuvataiteiden tuotoksia
Lars Sundin romaanista Colorado Avenue.

Kuva: Kokkolan Kaupunginteatteri

Rannikkoseudun "Täällä Pohjantähden alla"

Lars Sundin Colorado Avenue

Lars Sundin Runeberg -palkitun romaanin pohjalta kirjoitettu Colorado Avenue sai ensi-iltansa Kokkolan kaupunginteatterissa lauantaina 14. syyskuuta. Vahvan sukutarinan Pohjanlahden rannikolta vuodesta 1881 vuoteen 1928 ohjaa **Jukka-Pekka Rotko**, ja musiikin siihen on säveltänyt ja sovittanut **Kari Pappinen**. Esitys toteutetaan yhteistyössä Keski-Pohjanmaan Konservatorion ja mieslauluhytye Tiernapoikien kanssa.

"Dollari-Hannalla oli omaläätäinen suhde dynamiittiin", alkaa Lars Sundin romaanin Colorado Avenue. Kertomuksen ensimmäinen romaani on täky, johon lukija tarttuu. Hän haluaa tietää miksi, ja romaanin ensimmäinen osa on vastausta kysymykseen. Rödskarin Hanna on lähtenyt siirtolaiseksi Amerikkaan. Telluriden kaupungissa Coloradossa hän varttuu naiseksi sekä työssä että rakkautessa. Lars Sundin kirjoittaa tapahtumat ja ihmisensä historialliseen kehykseen. Colorado Avenuessa koetaan päähenkilö Hannan mukana Amerikan siirtolaisuus, kansalaissodan kuohut ja kieltolain aika pirtukuninkaineen. Hannan suku ja ystävät ja kylän asukkaat elämäntarinoinen levittäytyvät lukijan

eteen. Romaanin kertoja on koko ajan läsnä puhuttelemassa lukijaa, kommentoimassa, jopa häiriköimässä fiktiivisiä henkilöitä. Romaani on saanut runsaasti tunnustusta, muun muassa Runeberg -palkinnon ja Kiitos kirjasta -mitalin. Pyhäjoen lukion tänä syksynä aloittaneet nuoret ovat tutustuneet Colorado Avenue romaanin monesta näkökulmasta; aineistona ovat olleet Lars Sundin romaanin, **Erik Nordbergin** näytelmäversion ja Jukka-Pekka Rotkon ohjaama teatteriesitys. Opiskelijat ovat opetelleet luke-

maan kaunokirjallista tekstiä ja tuottaneet koulutoiminnassa kirjallisuusseitejä. Kuvataiteen ensimmäisellä kurssilla teemana on ollut ihminen: mittasuhteet, kuvaamisen keinot, omakuva, muotokuva, mallipiirustus. Colorado Avenuen lukukokemuksen perusteella opiskelija valitsi yhden henkilön, jonka hän visuaalisoivat kuvataiteen kurssilla. Tässä liitteessä on siis esillä otteita opiskelijoiden esseistä ja visuaalisointeja.

Lukuiloa!

Hannan kaksi maailmaa - kaksi suurta rakkautta

"Kahta miestä Hanna oli elämänsä aikana rakastanut ja läheisenä pitänyt, ja nämä rakkaudet olivat olleet aivan erilaatuiset. Ed Nessiä Hanna oli rakastanut siten kuin nainen tavallisesti miestä rakastaa, ottanut Edin liikkeelle ruumistaan, ja Ed oli antanut hänelle Oton ja Idan ja ilon ja murheen. Rakkaus Johannes Smedsiin oli ulottunut kauas ruumiin tuolle puolelle, se oli kumonnut kaikki totunnaiset rakkauden ilmaukset."

Näin kirjoittaa Lars Sundin kirjassaan Puodinpitäjän poika (1997), joka on itsenäinen jatko-osa romaanille Colorado Avenue.

Colorado Avenue on kertomus Hannan monivaiheisesta elämästä, kahdesta rakkautesta ja kahdesta maailmasta. Rakkauksista kyläpäällikkö Johannes Smedsiin ja Ed Nessiin sekä kahdesta maailmasta, Siklaxista ja Coloradosta.

Erik Norberg on kirjoittanut kirjasta näytelmän, jonka on ohjannut Kokkolan kaupunginteatteri Jukka-Pekka Rotko. Näytelmä alkaa hetkestä, jolloin Hanna on jo aikuinen nainen.

Tapahtumat palaavat kuitenkin pian menneeseen aikaan, jolloin Hanna oli vielä pieni tyttö.

Anne Pikkarainen

Colorado Avenue – näytelmä vailla vertaakaan

Näytelmä sisälsi paljon ”vahvoja” henkilöitä, ja näyttelijäsuoritukset olivatkin hyviä. Etenkin vanha Johannes ja Hanna olivat vertaansa vailla perussuomalaisina, vakavina ja arvokkaina, turhaa hempeilyä välttävinä. Näytelmässä oli paljon huumoria, minusta ehkä vähän turhankin paljon, sillä esityksen aihe oli aika vakava, mutta toisaalta se kevensi ehkä hiukan surullista tunnelmaa. Ainoana asiana esityksessä jäi ärsyttämään se, miten Amerikkaa, (huokaus) jälleen kerran, kuvataan unelmien maaksi, jossa kaikki on hyvin. Tämä tosin kuului näytelmään ja näytelmän tapahtuma-aikaan ja on näin ollen ymmärrettävää.

Juho Virpiranta

Loppukohtaukset esitettiin niin kuin jännityselokuvis-
sa. Saattoi vain yrittää arvata, mitä seuraavaksi tapah-
tuisi. Kaiken lisäksi ihmiset näytelmässä olivat uskottavia,
paitsi Hannan äiti siinä vaiheessa, kun hän kosketti Han-
nan kirjeitä. Ei kukaan pysty sanomaan kosketuksen pe-
rusteella, ovatko asiat hyvin. Mutta silti se toi asiaan mu-
kavasti tunnetta. Näytelmän viimeiset kaksi minuuttia
olivat hyvät jatko-osaa suunniteltaessa. Olisi hyvä jatkaa
siitä, kun Otto on paennut ulkomaille ja palaa myöhem-
min takaisin Suomeen katsomaan lastaan ja Rödskäriä.

Vesa-Pekka Arola

”Dollari-Hannalla oli omalaa-
tuinen suhde dynamiittiin”,
kuuluu jostain ylhäältä, näyttä-
mön perukoilta. Pian tumma,
noin kuusissakymmenissä oleva
naishenkilö astelee näyttämön
sivulle rakennetulle tasanteelle
ja istuu tuolille surullisen ja uu-
puneen näköisenä. Lava täyttyy
ihmisistä, jotka huutelevat:
”Miksi Hanna ei avaa? Onko se
kuollut?” Tajuan, että tuolilla
huokaileva nainen on Hanna,
Colorado Avenue-näytelmän
päähenkilö.

Jukka-Pekka Rotko on ohjannut
Kokkolan kaupunginteatterissa
esitettävän näytelmän, Colorado
Avenue. Näytelmä sijoittuu
1800-luvun lopun ja 1900-lu-
vun alun Pohjanmaalle, Siklaxin
mielikuvituskyliin sekä Ameri-
kaan, Coloradoon. Se kertoo
nuoresta pohjalaisesta naisesta,
Hannasta, joka lähtee siirtolai-
seksi valtameren toiselle puo-
lelle saadakseen rahaa äidilleen
ja itselleen, jotta he voisivat os-
taa takaisin Rödskäriin saaren.
Saari kuului heille aikanaan,

mutta he menettivät sen peri-
kunnalle Hannan isän kuoltua
merellä.

Päähenkilössä Hanna Östma-
nissa on jotain kummallista roh-
keutta, jolla hän selviää läpi vai-
keiden aikojen. Kun Hanna läh-
tee Amerikkaan, hän lupaa äidil-
leen pysyä erossa miehistä ja
tehdä töitä rahan eteen. Hanna
kirjoittaa äidilleen kirjeitä, joita
kunnanmies, Johannes Smeds,
käy lukemassa lukutaidottomalle
Hannan äidille, Östmanin muo-
rille. Vaikka Östmanin muori ei
osaa lukea, hän pystyy kirjettä
koskettamalla tuntemaan, onko
Hannalla asiat hyvin.

Näytelmän hauskin kohtaaminen
oli mielestäni Hannan asiointi ame-
rikkalaisessa työnvälitystoimis-
tossa. Kohtauksessa Hanna il-
moittaa työnvälittäjälle haluavansa
'good pay jobin' ja innostuu
kertomaan edellisen työpaikkansa
emännästä, joka tuli hulluksi.
Hanna vaikuttaa niin lapselliselta,
mutta selviää tästäkin tilan-
teesta loistavasti. Kohtauksesta
tulee mukava olo, ettei aina tar-

vitse käyttäytyä niin aikuismai-
sesti ja virallisesti.

Yksi surullisimmista kohtauk-
sista on ehdottomasti kunnan-
mies Johannes Smedsin pojan,
Erikin, kuolema. Erik kuolee
kansalaissodassa, taistelllessaan
Tampereella valkoisten joukois-
sa. Erik on Hannan pojan, Oton,
paras ystävä ja Otto murtuu
kuullessaan ystävänsä kuole-
masta.

Otosta tuleekin päähenkilö
näytelmän edetessä loppua
kohden. Otto on Pohjanmaan
saariston suuri pirtukuningas,
joka salakuljettaa alkoholia kiel-
tolain aikana Suomessa. Hanna
epäilee poikansa touhuja ja yrit-
tää udella Otolta, onko hänen
puuhissaan jotain laitonta, mutta
Otto tiettenkin kieltää kaiken ja
käskee äitinsä olemaan huoletta.
Hanna saa kuitenkin selville
Oton puuhut, ja he riitaantuvat.
Kunnanmies Smeds, kehottaa
Hannaa sopimaan poikansa kans-
sa, ennen kuin on liian myö-
häistä, sillä hän ei itse ehtinyt
sopia riitojaan oman poikansa,

Erikin, kanssa.

Näytelmän alussa Otto juok-
see äitinsä luokse kauppaan ja
kertoo, että poliisit jahtaavat
häntä. Loppukohtauksessa pala-
taan tähän samaan kohtaukseen;
nyt katsoja tietää, mistä on ky-
symys ja ymmärtää alun tapah-
tumien. Otto kertoo äidilleen,
että häntä epäillään murhasta,
jota hän ei ole tehnyt ja hänen
on lähdettävä pakomatkalta.
Hanna uskoo poikansa syyttö-
myyteen, ja he sopivat riitansa,
ennen kuin Otto pakenee. Näy-
telmän loppu siis jättää avonai-
sen kohdan mahdollisille jatko-
osille, joita katsoja jää odotta-
maan innolla.

Colorado Avenue on vaikuttava
ja todentuntainen kuvaus siirto-
laisnaisen ja hänen perheensä
elämästä vuosisatojen vaihteen
Suomessa ja Amerikassa. Elämä
on kovaa, mutta siitä selvitään
ihailtavalla sisulla, jota ei mo-
nelta nykyihmiseltä löydykään.

Maija Hyödynmaa

Saara Pakaslahden akvarellimaalaus ja kirjallinen luonnehdinta kunnanmies Johannes Smedsistä

Kunnanmies Johannes Smeds. Sixlaxilaisella kunnanmies Johannes Smedsillä on monta roolia Lars Sundin Colorado Avenue -romaanissa. Ennen kaikkea hän on isä pojilleen Erikille ja Gustaville, vaikka nämä kaksi isä-poikasuhdetta eivät olekaan sieltä helpoimmasta päästä. Toisaalta hänellä on lämmin ja erityinen suhde Dollari-Hannaan, jota hän tukee ja auttaa tämän ongelmissa. Tärkeä asema hänellä on myös kuntalaisten keskuudessa, ja niinpä valtiopäivä- ja kunnanmies Smeds nauttiikin näiden vankkumatonta luottamusta ja arvostusta. Tämä on Johanneksen salainen ylpeydenaihe, joka tuottaa hänelle suurta henkistä tyydytystä. Kunnanmiehen elämä ei ole kuitenkaan helppo elämä. Kunnanmies Smeds on kuin pohjalaisen miehen prototyyppi. Hän on vankkumattoman luja ja vakaa kuin peruskallio. Hän on ylpeä ja verhoaa vaiteliaisuuteen todelliset tunteensa. Hän on elämässään kovia kokenut, monissa vesissä keitetty, silti pohjimmiltaan herkkä ja hyvä.

Romaanin keskeisenä teemana
ovat ihmissuhteet, sillä oikeas-
taan koko kerrottu tarina punou-
tuu Hannan ja hänen läheistensä
keskinäisten suhteiden ympäril-
le. Kirjassa kuvatut ihmissuh-
teet eivät ole sieltä helpoimmas-
ta päästä, mutta eiväthän tosi-
elämänkään suhteet missään ni-
messä helppoja ole, päinvastoin.
Ristiriidat ja konfliktit henkilö-
hahmojen välillä tekivät roma-
anista jollakin tapaa elämänma-
kuisen ja aidon dramaattisen.
Eryyksen kipeinä Sund on kuvan-
nut lapsien ja heidän vanhempi-
ensa väliset suhteet.

Romaanissa historia toistaa it-
seään useaan otteeseen: oma
lapsi tekee jotain niin anteeksi-
antamatonta, että se uhkaa rik-
koa herkän suhteen lopullisesti.
Uhka muuttui todeksi kunnan-
mies Johannes Smedsin ja hänen
poikansa Erikin kohdalla, kun
poika rikkoi isänsä tahtoa vas-
taan ja uhrasi itsensä isänmaan
puolesta. ”Kun Erik lähti Sak-
saan minä en tahtonut antaa sitä
anteeksi. Erik tiesi että se soti
kaikkia sitä vastahan mitä minä
pirin oikiana. Ja kumminkin se
lähti. Lapset voi olla kauhian jul-

mia meille, ne voi aiheuttaa
meille niin paljon mielihapaa”, to-
teaa Johannes Hannalle.

C o l o r a d o
Avenue seuraa
Hannan elä-
mää kolmen-
kymmenenvii-
den vuoden
ajan. Sund ei
tyydy pelkäs-
tään keskitty-
mään henkilö-
hahmojensa
elämiin, vaan
seuraa häikäi-
lemättömän
tarkasti myös
aikaa ja sen ilmiötä.

Kirjan kolmen jakson aikana
eletään ensin Venäjän sortovuosi-
a, sitten sisällissodan aikakaut-
ta ja lopulta kieltoain aikaa.
Tämä on keino, jolla Sund maalaa
tapahtumille uskottavat kulissit,
ja onnistuu nokkelasti liittämään
henkilöhahmonsa näiden aika-
kausien tapahtumiin mukaan:
”Helmikuun manifestiin vastattiin
Suomessa lähettämällä jouk-
koadressi keisarille. Runsaan
viikon aikana adressiin kerättiin
yli 500 000 nimeä. Maan kaik-

kien kuntien edustajista koostu-
van lähetystön oli määrä viedä
joukkoadressi keisarille Pietariin.

Siklaxin talon-
pojat valitsivat
yksimielisesti
J o h a n n e s
E r i k s s o n
Smedsin edus-
tajakseen suu-
reen lähetys-
töön.”

Romaani on
voimakkaasti
sidoksissa pait-
si aikaan, myös
paikkaan. Poh-
janmaa on ro-
maanin sydän, näyttämö, jolla
näytellään suurten tunteiden
draamoja sukupolvesta toiseen.
Kiistämättä myös Amerikalla ja
varsinkin kaivoskaupunki Telluri-
della on merkittävä osuus Han-
nan ja lasten elämässä. Varsinai-
sena takapiruna hämmöittää kui-
tenkin New York; se on eräänlai-
nen valojen ja unelmien kau-
punki, joka tuntuu kummittele-
van melkein jokaiselle henkilö-
hahmole romaanissa.

Saara Pakaslahti

Colorado Avenue, unelma muiden joukossa

Ihminen unelmassa, unelma ihmisessä ovat sanat, joihin **Lars Sundin** ja myöhemmin **Erik Norbergin** näyttämömuotoon kirjoittaman Colorado Avenuen juoni ja dramatiikka kiteytyvät mieltä kiehtovalla tavalla. Juoni keskittyy pienessä Siklaxin kylässä, ruotsinkielisellä rannikko-seudulla, syntyneen Hannan ja hänen elämänsä liittyvien ihmisten vaiheisiin 1800- ja 1900-luvun vaihteessa. Tarina etenee Hannan kautta, kun hän muistelee elämänsä lapsuusajoista vanhuuden päiviin saakka. Tuohon vaiherikkaaseen elämään mahtuvat Johannes Smedsin, Hannan elämän toisen suuren rakkauden, perheessä piikana olo, Amerikkaan muutto, siel-

lä avioituminen ja Oton, Hannan pojan, kasvaminen aikuiseksi.

Unelmat särkyneinä, elämään turtuneena, Hanna palaa vastahakoisen poikansa kanssa Suomeen, Siklaxin kylään, josta myös Ed oli kotoisin. Väki kylänraitilla juoruaa kielet kuivina, kuinka "Östmannin likka" on tullut takaisin. Hanna päättää heti Suomeen tultuaan, ettei hän aio pysyä toimeettomana. Hän marsii kyläläisten luokse ja palkkaa joukosta miehiä rakentamaan hänelle kaupan. Onhan siinä kansalla ihmettelemistä, kun Hanna maksaa palkat dollareilla. Elämänsä alamäkeä laskeva Hanna on ilmeeton, mutta kauppa

on kuin selvä päätös hänelle. Siitä muotoutuu Hannalle se viimeinen ylämäki, jolle ihminen saa elämässään nousta ja olla hetken, edes pienen hetken onnen laella. Kauppa onkin paikka, josta tarina saa alkunsa, kun Hanna ja Johannes muistelevat vanhoina elämää ja sen käänteitä, hiljaa, kuin ajasta irronneina. Tarinan ja etenkin näytelmäversion symboliikka on tunteita herättävää, jota ei voi kahlita sanoiksi. Tarina heijastaa unelmien etsimisen ja löytämisen iloa ja surua, rikkautta ja köyhyyttä. Hanna saa kokea, että unelmien löytäminen ei aina tee unelmista totuutta kauniimpaa.

Miikkael Azaize

Sund kuvaa kirjan paikkoja ja henkilöitä mielettömän todellisen tuntuisesti.

Jokainen henkilö on oma persoonansa, mutta heillä kaikilla on jotain yhteistä; he ovat syvällä sisimmässään surullisia, yksinäisiä. Unilla ja enteillä on tärkeä sivuosa tässä kirjassa. Kuolema hengittää henkilöiden niskaan, mutta niinhän se tekee, kaikkihan me kuolemme. Tari-

nassa ei kuitenkaan tunnuta jäävän kovinkaan kauaksi aikaa mu-rehtimaan kuolleita. Ehkä se on yksi kirjan sanomista; vaikka kuolema on surullista ja tekee sisäisesti kipeää, se on niin välttämätöntä ja jokapäiväistä, että se hyväksytään. Ja ainahan on rakkautta...

Kirjan kertoja on Hannan ja Edin lapsenlapsen lapsi. Tapa, jolla kertoja saa tietoonsa tapah-

tumat, on vähintäänkin erikoinen ja todella jännä. Valokuvan tai mykkäelokuvan käsikirjoituksen kautta hän pääsee tarinaan mukaan tarkastelemaan menneisyyden ihmisiä ja maisemia. Hän jututtaa kyläläisiä ja välillä häntä käsketään siirtymään pois edestä. Lukijan mielikuviutus saa lukea vapaasti.

Liisa Haataja

Hannan elämässä on ollut kaksi tärkeää paikkaa. Toinen on Siklax ja toinen on Amerikassa sijaitseva katu nimeltä Colorado Avenue.

Siklax on siis se paikka, missä Hanna Östman vietti elämästään noin 18 ensimmäistä vuotta. Tarkemmin sanottuna hän eli lapsuutensa Rödsjärnin saaristossa. Kehtaisinpä väittää, että tämä Siklaxin pitäjä oli Hannan sydämessä aina paikka numero yksi, vaikka elämä häntä välillä kuljetti kauksikin kotiseuduilta. Siklaxia ei oikeasti ole missään, se on vain meidän päidemme sisällä. Siklax on siis vain kirjailijan mie-

likuvituksen tuotetta, ja ehkä juuri tämän takia se on meille kaikille niin helppo samaistumisen kohde.

Toinen Hannalle hyvin rakas paikka oli Telluride, jossa Colorado Avenuen varrella oli hänen kotinsa, kun hän oli Amerikassa siirtolaisena.

Coloradossa Hannan elämä mullistui monellakin tapaa. Siellä hän rakastui ensimmäistä kertaa elämässään, perusti perheen ja siellä samaisessa paikassa hän myös menetti rakkaan aviomiehensä. Colorado Avenua ja siellä tapahtuneita asioita Hanna luultavasti kantoi sie-

lussansa varmaan koko elämänsä ajan.

Niin paljon häneen vaikuttivat kaikki siellä tapahtuneet asiat, jotka muuttivat hänen elämänsä. Tämän ajatuksen Johannes Smeds hienosti kiteyttää näillä sanoilla: "Minä luulen, että päätin tuota Colorado Avenua tarttua sinun kenkiesi pohjaan ja seurasi mukana kotiin. Palan Amerikkaa sinä toit tullessasi ja näytit meille, millainen maailma voi olla ja millaiseksi se voi tulla."

Laura Möttönen

Teatteriesityksessä musiikki on koko esityksen ajan vahvasti mukana. Se kuvastaa hyvin monia tunteita ja tilanteita... eli vie näytelmää eteenpäin. Ilman musiikkia näytelmä olisikin ns. alaston. Näytelmän nähneenä voin sanoa, että se on uskoton. Vaikka lavasteet olivat yksinkertaisia ja samoja koko näytelmän ajan, ei siihen juurikaan kiinnittänyt huomiota. Hannota näytelmässä oli kolme ja välillä kaikki saattoivat olla yhdessä lavalla, kuitenkin tämä ei haitannut näytelmän seuraamista yhtään. Samoin, kun Hanna oli Amerikassa, tapahtui myös toisaalla Sixlasissa koko ajan jotain, eikä näytetty pelkästään Hannan elämää Amerikasta.

On myös asioita, jotka ilmenevät vain Colorado Avenue -kirjasta, eikä niitä saa selville pelkästään näytelmää katsomalla. Esimerkiksi se, että Hannalla onkin Oton lisäksi myös tyttö nimeltä lida. Teatteriesityksessä tätä henkilöä ei ole ollenkaan, varmaankin sen takia, koska se lida ei ole niin oleellinen henkilö kuin muut teatteriesityksen henkilöt.

Loppujen lopuksi näytelmä on kaikin puolin hyvin rakennettu ja suunniteltu ja näyttelijät olivat osaavia!! Jos vain on mahdollista, kannattaa ainakin Colorado Avenue -romaani lukea!

Anna Sarpola

Otto Näs

Otto on noin kymmenen vuotta vanha pojanviikari, joka asuu Siklaxissa äitinsä Hannan ja siskonsa lidan kanssa. Hän on ystäviensä kanssa perustanut parkinkeruuyhdistyksen. Vilinää ja vilskettä siis riittää.

Kohta Hanna kuulee kuoron laulavan ulkona, ja hän alkaa muistella, miten hän lapsena kuuli kuoron laulun Siklaxista Rödsjärniin asti. Tällaiset kohdat, joissa tehdään aikaharppausta, on toteutettu todella tyylikkäästi. Ikään kuin vaivihkaa, hyvin luonnollisesti tarina palaa ajassa taaksepäin, Hannan lapsuuteen: Näyttämölle, Rödsjärnin, Hannan syntymäsaaren rannalle tulee 6-vuotias Hanna ja hänen isänsä. Hanna sanoo luottavansa isänsä Mats Östmanin, "Rödsjärnin, ja koko Vaasan saariston kuninkaan" sanaan kun tämä lupaa, että seuraavana päivänä Hanna pääsee Siklaxiin kuoroa kuuntelemaan. Isä ja isovelivät lähtevät merelle, ja Hannan vilkuttaessa heidän peräänsä hänen äitinsä tulee rannalle. Kun äiti kuulee, että hänen miehensä ja poikansa lähtivät merelle ilman "kalastusvehkeitä", hän nostaa kädet taivaalle ja päästää pitkän huudon. On almassa myrsky, ja ilmeisesti selvännäkijän kyvyllään äiti tietää, että

isä ja isovelit eivät palaa elävänä takaisin. Nämä ihmiset ja tämä seutu on Hannan toinen maailma, jota hän suuresti rakastaa. Eikä ihme. Täällä hän syntyi ja vietti elämänsä ensimmäiset kahdeksantoista vuotta, tässä ajassa ehti kyllä kiintyä syntymäseutuunsa.

Hannan lapsuudesta siirrytään Hannan nuoruuteen upean symbolisella tavalla: Pieni Hanna ojentaa kukkakimpun nuorelle Hannalle. Kukkakimppu toimii ikään kuin viestikapulana, jonka mukana pikku-Hannan elämä ja rooli siirtyvät nuorelle Hannalle.

Ilkka Ylikulju

Kuva: Kokkolan Kaupunginteatteri

“Se kuinka ihminen näkee paikkansa aikansa tapahtumissa. Sitä ei voi tuomita”

Johannes Smeds oli kuuliainen isälleen ja totteli häntä. Tuona aikana se oli luonnollista. Hän olisi halunnut jo varhain papiksi, mutta isä, lakiin ja Jumalaan perustava tuomari ei luvannut ainoan poikansa jatkaa opintojaan viiden lyseovuoden jälkeen. Turhaan sai Johannes opettajiltaan kirjallisen todistuksen lukupäästänsä. Romaanissa isä vain sanoo: “Täällä tarvitaan isäntää, ei ylioppilasta!” Johannes aikoi kapinoida ja isä totesi, että hänellä ei sitten enää ole poikaa. Yön pikku-Johannes valvoi miettien - ja taipui. Isä oli Johannekseen tyytyväinen: poika oppi viljelemään maata ja kunnioittamaan lakia.

Johannesta pidettiin viisaana, ja ihmiset kunnioittivat ja pitivät hänestä. Hän sai nuorena vastuuta ja tunnollisuutensa ja arvostelukykynsä ansiosta hän sai yhä enemmän julkisia luottamustehtäviä. Kuitenkin Johannekseen sikisi katkeruuden siemen, kun hän oli taipunut, tehnyt kuten isä käski, ei päättänyt

itse. Romaanin kertoja kuvaa: “Hänen sydänpuussaan oli avautunut halkeama.”

Katkeruuttaan Johannes purki kirjoja lukemalla. Hän luki paljon. Toisenkin kerran poika vielä antoi periksi isälleen. Hän olisi halunnut mennä naimisiin itse valitsemansa naisen kanssa, mutta isä oli jo sopinut avioliitosta Augusti Långgårdin tyttärensä Batin kanssa. Tilat olivat rakkain ja ne olisi helppo yhdistää. Kannattava kauppa, ainakin taloudellisesti.

Johannes oli isänmaallinen ja luotettava, joten siklaxilaiset valitsivat hänet valtiopäivämieheksi. Ihmiset tulivat kysymään häneltä neuvoa, ketään ei lähetetty pois ja kaikille, joille vain oli mahdollista annettiin apua. Johannes alkoi tavoitella ihmisten kiitollisuutta ja himoitsi sitä aina lisää ja lisää. Poliittisten tehtävien aika oli hänelle ylpeyden ja kiitollisuuden aikaa, mutta Johanneksesta tuli vähitellen oman ylpeytensä orja. Hän sulki kiitokset sisimpäänsä, eikä avan-

nut sitä kellekään, edes vaimoleen Smess-Batille. Näytelmässä Johannes saapuu Östmanin mäkitupaan ja pyytää nuorta Hannaa heille piiksi. Hän kertoo vaimonsa tulleen mielisairaaksi tyttövauvan kuoleman jälkeen. Ensin Hanna ei suostu pyyntöön, mutta muuttaa sitten mielensä. Esiintymislavalla silmiemme eteen kuvastui katseita, jotka puhuivat paljon ilman sanoja. Johannes katsoi Hannaa, Hanna katsoi Johannesta. Neljä vuotta myöhemmin Johannes puhuu Hanna kanssa kahdestaan. Hän kyselee, mitä Hanna aikoo tehdä palkkarahoillaan. Hän alkaa kertoa Hannalle unelmistaan, kuinka hän olisi halunnut lähteä itse valitsemansa puolison kanssa Amerikkaan.

Ilmeet ja katseet kuvastavat taas paljon. Hannako se hänen valintansa olisi ollut? Johannes alkaa kertoa piialleen Amerikasta, mahdollisuuksien ja tasa-arvon maasta. Niinpä Hanna päättää siltä seisomalta lähteä koettamaan onneaan siirtolaisena,

rahaa tienamaan. Johannes jää hämmästyneenä katsomaan juuri eronneen palvelustyttönsä perään. Tämäkö oli se kohta näytelmästä, joka liitti heidän kohtalonsa yhteen, kun juuri Johannes ehdotti Hannelle Amerikkaan lähtöä, to “land of hope and freedom”? Oliko jo tässä yhteenkuuluvuuden juuret, alku, kun Johanneksen käsi kevyesti kosketti Hannaa hänen puhuesaan unelmistaan? Hannan lähdettyä siirtolaisena tähän “luvattuun maahan”, juuri Johannes on se, joka lukee Hannan kirjeet tämän äidille, Östmanin muorille. Kun kirje saapuu, Johannes oikein rientää lukemaan sen vanhalle muorille, tietäjälle, joka kirjeitä koskettelemalla tietää, miten hänen tyttärellään sujuu. Juuri Johannes puolustaa Hannaa, kun saapuu kirje, että Hannan täysihoitolaan on saapunut suomalainen, Pohjanmaalta myös oleva mies. Äiti arvaa, mitä heidän, Hannan ja Edin välillä tapahtuu. Johannes puolustele Hannan olevan jo täysi-

Siklaxin kylän kuoro on yksi tärkeimmistä tunnelman tekijöistä näytelmässä, onhan näytelmä musiikkiteatteria. Välillä kuorona ja välillä väkijoukkona esiintyvät ryhmä antaa näytelmälle uutta potkua. Kuoro ei laula vain selkeitä lauluja vaan myös tunnelmaa minun mielestäni paremmin tuovaa niin sanottua äänimattoa. Tämä ”ääntely” oli välillä jopa melko huvittavaa. Taustalla soittava orkesteri yllätti minut, kyllähän olin kuullut jo, että näytelmässä on musiikkikohtia mutta en kuvitellut kuitenkaan niitä orkesterin soittamaksi.

Vikke Heiskari

ikäinen, vaikka itsekkin on tapahtumista hyvin mustasukkainen. Näytelmästä sen pystyi aistimaan. Hän myös huolehtii, miksei muori vastaa tyttärensä kirjeisiin. Kirjassa kerrotaan, että kun Johannes Smess-Bat tuli henkisesti sairaaksi, hänen ja Jo-

hannuksen välille syntyi hiljaisuuden muuri. Johannes ei varmaankaan enää rakastanut vaimoaan, jos koskaan oli rakastanutkaan. Ketä hän sitten rakasti, Hannaako?

Emilia Heikkilä

Taneli Heikkilän linoleikkaus ja kirjallinen luonnehdinta Östmannin muorista

Kuvassa oleva henkilö on Östmannin muori. Hän on itsepäinen, hiukan jääräpäinenkin, tiukka, selvännäkijä, pitkävihainen, hiukan ironinen, vanha, katkera miehille, temperamenttinen, suorasukainen ja paljon muuta mieleenpainuvaa.

Johannes Smeds oli ylpeä talonpoikien luottamuksesta: “Tämän ylpeytensä hän laski sisimpäänsä kaikkein syvimpään kellariholviin ja lukitsi sen sinne kääntäen avainta kahdesti, kolmesti, ikään kuin olisi omistanut isomman ja kauniimman timantin kuin Koh-I-Noor. Tai päinvastoin – kuin olisi salannut häpeällisen ja mustan rikoksen.” Hän keräsi holviinsa jokaisen kiitoksen, mutta varoi näyttämästä sitä muille, koska pelkäsi, että hän menettäisi luottamuksen.

Ainoastaan yksi henkilö kykeni näkemään syvälle Johanneksen sisimpään. Hän oli Dollari-Hanna. Eräänä päivänä hiukan hel-

luntain jälkeen, kunnanmies näkee kamarin ikkunasta Hannan kävelevän kohti taloa. Hän tulee sisään ja koputtaa arasti kamarin oveen. Hän tulee puhumaan äidistään, joka on joutunut ilmirtaan tohtori Norrménin kanssa. Johannes lupaa auttaa Östmannin muoria. Hanna kiittää. Smeds nyökkää ja kohottaa käntensä puolittain torjuvaan eleeseen.

Liian myöhään hän käsittää panssariinsa ilmestyneen halkeaman. Hän käsittää, että Hanna on nähnyt hänen sisimpäänsä ja häpeää suuresti. Tästä hetkestä lähtien heidän tuttavuutensa syvenee ystävyudeksi, ja siitä vä-

hitellen rakkaudeksi.

Heidän välilleen kehittyi ”tavaton yhteenkuuluvuus”. Heidän rakkautensa ei ilmene sanoin vaan elein. Toisinaan Johannes käy ostamassa tupakkia, kun sattuu kulkemaan putiikin ohi. He puhuvat jotakin merkityksetöntä. ”Yleensä asiat eivät olleet mitenkään suuria ja merkittäviä, tärkeämpää oli se mitä ei sanottu”. Heidän suhdettaan (jos sitä suhteeksi voi sanoa) lähensi myös Oton ja Johanneksen pojan, Erikin ystävyys.

Taneli Heikkilä

Iloa ja onnea, surua ja rakkautta

”Laulajat on niin kuin yhdessä, ja kuitenkin jokainen on itsekseen. Niin kuin ne muuttolinnut, jotka me eilen nähtiin, ne jotka oli matkalla etelään. Sen tekee hienoksi se kun niitä on monta yhdessä. Niin kuin yksinään mutta muodostaa yhdessä kuvioita. Kuin solmut verkossa: jos yksi puuttuu tulee verkkoon reikä. En tiennyt, että ihmisetkin voi tehdä noin.” Näin Hanna puhuu 6 –vuotiaana Erik Norbergin kirjoittamassa Colorado Avenue –näytelmäversiossa, joka on kirjoitettu Lars Sundin saman nimisen teoksen pohjalta. Tästä Hannan puheesta voisi ajatella syvällisemmin sen tarkoitusta, mutta hän oli vasta 6-

vuotias, joten kovin paljon tällaisia ”taka-ajatuksia” ei tämän ikäiseltä voi odottaa. Hanna sanoi tämän isälleen. Ehkä hän tarkoitti tällä sitä, kuinka hän rakasti isäänsä ja kuinka kaipasi häntä luokseen, kun isä oli paljon pois kotoa merillä. ”Kuin solmut verkossa: jos yksi puuttuu tulee verkkoon reikä.”

Hannan isä oli yksi noista solmuista, paljon poissa kotoa, solmuna poissa verkosta, Hannan perheessä. Jukka-Pekka Rotkon ohjaama näytelmä Kokkolassa katsoessa, pystyi näkemään, kuinka pikku-Hanna odotti ja toivoi niin kovasti yhteistä aikaa isänsä kanssa. Isä kuitenkin lähti merille, viimeisen kerran. Takai-

sin hän ei tullut ja lupaus ”huomenna, Hanna” jäi kaikumaan pikku-Hannan mieleen.

Hanna ja hänen äitinsä, Östmannin muori, häädettiin pois heidän kotisaareltaan ja he joutuivat muuttamaan huonommalle tonille. Nämä lapsuuden ikävät tapahtumat ja muisto isästä ja hänen viimeisestä lupauksestaan vaikuttivat varmasti Hannan tuleviin valintoihin hänen elämässään. Tuosta tapahtumasta lähtien Hannan elämä oli kuin vuoristorataa, täynnä iloa ja onnea, surua ja... rakkautta.

Tanja Muurinen